

DIRECTOR
Dr. AUGUSTIN POPA

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA
BLAJ — JUD. TÂRNAVA MICĂ

INSERATE:

Un șir garmond : 6 Lei. La
publicări repetate după
învoială

Unitatea

REDACTOR:
Prof. DUMITRU NEDA

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 200 Lei
Pe 6 luni . . . 100 Lei
Pentru străinătate 400 Lei

Foale bisericească-politică — Apare în fiecare Sâmbătă

Pacea Spiritului

Puterea Spiritului a făcut apostolii să grăiască în limbi străine. Totuși graiurile lor au fost înțelese de fiii diferitelor neamuri în același fel. Biserica întemeiată în acea zi a pogoririi Spiritului, învață și lucrează cu aceeași putere, în duh și direcție identică. Neamuri și limbi multe, da: asta e voința Ziditorului. Toate însă îmbrățișându-se în aceeași înțelegere a Adevărului, suveran senin și imparțial, peste toți și toate.

Să nuucidă, prin urmare, acest spirit al adevărului aceia cari se socot îndreptății a-și servi neamul prin agitațiuni revizioniste. E firesc ca Ungaria să-și croiască o soartă mai bună. Luptând însă pentru ea împotriva adevărului și a dreptății, nu va reuși decât să provoace valuri de mânie răsbunătoare cari vor distruge și ce i-a mai rămas. E firesc ca minoritarii unguri din România să aibă sentimente frățești pentru cei de un sânge cu ei de peste graniță. Să nu treacă însă marginile adevărului și dreptății. Să-și slujească cinstii, loial, noua patrie și să încunjure tot ce provoacă neîncrederea sau justa indignare a națiunii românești. Altfel se expun pornirilor de represiune și măsurilor de siguranță pe cari le rodește neîncrederea.

De altă parte, e firesc și necesar ca Românii să arate lumii străine adevărul asupra patriei lor hilită de alții prin falsificare și răstălmăcirii. E firesc să priveghieze și înduntru hotarelor. Să nu permită stricarea țării lor pe căi laturulnice și ascunse. Și, pentru prevenirea răului, să țină vie și trează flacăra iubirii de neam și țară. Pot exista, în acest scop, asociațiuni și ligi. Căroră li-se poate zice și antirevizioniste. — Esențialul este, ca acțiunea lor, în țară și străinătate deopotrivă, să respecte adevărul. Să lămurească și să dovedească dreptatea; cu gând de pace. Altfel ne compromite. Provoacă mânie și ură. În loc de a fi spor de putere, va fi forță de distrămăre și cădere.

Este instructiv, din acest punct de vedere, cazul recent al dlui prof. Ghibu. În cadrele „ligii antirevizioniste“ a rostit, Dumineca trecută, o conferință la Baia-Mare. Tema: „Cum lucrează ungurii din România pe teren revizionist“. Insași tema cuprinde o acuză. Trebuie deci foarte bine dovedită. Altfel strici cauzei, sapi tot mai mare prăpastia dintre statul român și cetățenii săi minoritari. — Exact contrarul l-a făcut d. Ghibu. A vorbit cu patimă. A adunat argumente discutabile. A răstălmăcit. A căutat sensuri și legături tainice între lucruri cari n'au nimic unul cu altul. A mers atât de departe pe acest povârniș al urei, încât a afirmat o seamă de prăpastii pe care ignoranța singură, oricât de crasă, nu le poate explica. Că de o justificare nici vorbă nu poate fi. După înțeleapta lui părere, nu numai că ungurii dela noi ascund propagandă antirevizionistă după altarul bisericii, ci Roma însăși, cu toată puterea ei, nu face altceva, decât stă în slujba credincioșilor unguri. Cu astfel de scop politic s'a făcut insași organizația bisericească dela noi. De aceea a proclamat sfinți dintre unguri. De aceea lasă ca ungurii să-i zică Preacuratei „Doamna noastră“. Și culmea culmilor: cu acest singur scop s'a introdus, în toată lumea, marea sărbătoare a „Regelui Hristos“: numai pentruca ungurii dela noi să nu fie nevoiți a recunoaște pe Regele țării Carol II. și să afirme și mai departe patronatul regilor unguri asupra bisericii din Ardeal.

Toate aceste mostre de ignoranță monumentală și ridicolă s'au spus în serios. Sunt deci cu atât mai triste și, totuși, cu atât mai ridicole. Și

Limbile de foc

— O seamă de reflexii de praznicul Pogoririi Spiritului Sfânt —

de Gh. Dănilă

S'ar părea că sărbătoarea aceasta are o importanță mai umilă decât celelalte sărbători ce se perândă în cursul anului liturgic. Și, de fapt, este mare numărul acelor cari nu îndrănesc nici să compare măcar acest praznic cu Nașterea și cu Învierea.

Suntem nevoiți, totuși, să constatăm că aparențele de natura aceasta înșeală. Căci, dacă cumpănim rostul dogmatic precum și rostul practic al Pogoririi Spiritului Sfânt, nu putem avea alt cuvânt și alt gest, decât al proslăvirii celei mai entusiaste și al închinării celei mai adânci. Or, puteas'ar cineva încumeta, — în înțeles dogmatic — a considera mai puțin pe Spiritul Sfânt, decât pe Tatăl și pe Fiul? Sau, ar putea — în senz practic — să micșoreze contribuția, ce o exercită Spiritul Sfânt în viața, în istoria Bisericii?

Suntem prin urmare la locul nostru când profesăm, cu lămurită conștiință creștinească, egalitatea în Dumezeire, a acelor trei persoane: Tatăl, Fiul și Spiritul Sfânt. Și tot așa, suntem pătrunși de rostul providențial ce l-a avut și îl are în istoria publică a Bisericii ca și în viața particulară a creștinilor, Spiritul Sfânt.

Trăim așadar în cea mai pură notă a vieții spirituale, dacă ne legăm, în aceste zile ale Rusalilor, întreagă existența noastră sufletească, întreg aparatul nostru salvator, de preasfânta și a treia persoană a Dumezeirii.

Cea mai expresivă imagine a acestei Persoane este focul. Focul, care se așează pe fleștecare din apostoli, focul cu flacăra clară și vibrantă, care-l încălzește, care-l însuflește și care-l consumă.

Pe urma acestui foc, care se arată fără de veste ca un sunet din ceriu și ca o suflare de vifor ce vine repede (Fapte 2, 2), lată-i pe apostolii timizi, pe apostolii răpuși de furtuna Calvarului, lată-l, zic, schimbați, transformați în toată ființa lor. Turma speriată de ieri, se prefacă în ceata cea mai curajoasă de azi. Cel ce nu îndrăzniau, ca ieri, nici să pomenescă de Hristos, de frica Iidovilor, lată-l azi propovăduindu-L cu glas înalt de pe înălțimile tribunei. Nu mai au frică de nimeni. Pogoritu-s'a asupra lor Spiritul, care li s'a promis, Spiritul care-i fortifică, Spiritul care

d. profesor nu le debitează pentru întâia dată cu toatecă l-s'a atras atențiunea asupra trăznăilor sale caraghioase. Totuși, le repetă. Hotărât lucru: e maniac. Mai periculos pentru aceia pe cari vrea să-i servească, decât pentru acei pe cari îi atacă. — Și Dsa, și întreaga Ligă, ar trebui să știe și să învețe din această pătanie: Fara nu poate fi servită decât în și prin Spiritul Adevărului!

le aduce suprema mângălere. Ca niciodată, un foc interior li urmărește; se ridică și pleacă; căci trebuie să mărturisească adevărul; altfel pietrile ar grăi în lipsa lor! Spune-li-se că sunt plini de must. Ce glumă sinistă și stupidă! Da, sunt plini de must: dar mustul care fierbe în ei, care arde în ei, este însuși Spiritul Sfânt.

Iată efectele imediate ale focului! —

... „De-așa vremi se'nvredniciră cronicarii și rapsozii!“ Așa evenimente avut-a norocul să înregistreze apostolul și evanghelistul Luca!

Ci noi, Românii, uniți și chiar neuniți, când vom încresta pe răbojul vremii suflarea de vifor? Focul Spiritului Sfânt când ne va aprinde și pe noi? Când se va manifesta credința noastră fără temere? Când va pătrunde lumina Evanghellei cu aceeași intensitate în cele mai somptuoase palate cași în cele mai umile colibe, mansarde și subsoluri? Când va pieri din inimile noastre frica, rușinea, jena în care știe să se îmbrace atât de înșelător isplita trupului? Când vom prăznui „reînolirea sufletească a neamului“, pentru care a închinat, la 8 Iunie, cu atâta înțelegere însaș M. S. Regele?

Pentruca, examinându-ne calm conștiința, chiar dacă aflăm suficiente motive de încredere în viitorul nostru, aflăm totuși și multe motive sortite a ne îndemna să ne plecăm rușinați capul. Avem atâtea talente, — cum le utilizăm și cum le încurajăm? Doctrina noastră e atât de sublimă, și se potrivește atât de minunat lipsurilor noastre zilnice, — cum o aplicăm? Pentru aceasta cu tot dreptul suntem taxați esitanți și nesiguri. Cu toate bogățiile noastre spirituale și materiale suntem săraci; cu tot belșugul darurilor Spiritului Sfânt suntem anemici și slabi.

Pentru Biserica noastră, am convingerea, trei sunt căile, trei mijloacele, pe urma cărora poate să coboare între noi și să se instăpânească între noi Spiritul Sfânt.

Întâi: preoști luminați, conștiinți, căliți în focul și sfințenia Lui. Preoști, cari nu au teamă că nu li-e asigurată bucășica de pâine nici în cel din urmă cătun al României; preoști, cari nu se inspălmântă de izolarea în Seculime ori în alte ținuturi primejdute; preoști în cari trălește și lucrează viu Spiritul sfânt.

Al doilea: presă organizată, susținută, răspândită, cinstită.

Al treilea: intensificarea activității Agrului, în cadrele cărora pot să-și dea întâlnire atât de fericită și binefăcătoare atât zelul pastoral al preotului cât și însufleșirea religioasă și națională a mireanului.

... Impărate ceresc, Spirite al adevărului, vino și te așază întră noi!

Școala laică franceză și problema morală. Revista catolică „La Vie Intellectuelle” a întreprins mai în primăvară o anchetă asupra motivelor necredinței. S'a atins, firește, și rolul ce l-a avut și îl are învățătorimea tip Jules Ferry în formarea și întărirea curentului nereligios.

Din partea celor vizați a ținut să răspundă Marcel Giron prin „Ecole Liberatrice”, organul învățătorimii laiciste din Franța. Miezul acestui răspuns poate fi prins în declarațiile:

Dăscălimba laicistă poartă „războiu de luminare” având să dovedească tuturor trei lucruri: 1. Că: religia creștină nu e ceva „nou”, ci e doar un „conglomerat”, o „rezultantă” a altor religii; 2., că: toate dogmele sunt false; și 3., că: morala laică nu se împacă de fel cu morala religioasă.

Temelul educației laiciste e unul singur: lumina naturală a intelectului „care luminează pe tot omul ce vine în lume”, și nu niscăiva teze de sistem dogmatic, inventat de biserică numai ca să țină în robie pe cei proști și astfel să stăpânească suveran...

Cântecul ni-e cunoscut. Îl auzim de atâtea ori și dela papagalii noștri.

Pentru învierea fraților

Reflexiuni la problema Românilor din Săcuime

de Pr. Eugen Arleşan

Cauza Românilor săcuizați este o mare și dureroasă problemă de stat. Se și vorbește despre ea mereu, în gazete și la întruniri. Unii o văd disperată, alții trandafirică. — Adevărul e că s'a cheltuit până acum nu numai vorbă, ci și energie și jertfă. Totuși, rezultatele sunt relativ neîndestulătoare. E timpul suprem să ne întrebăm: de ce? Și să căutăm îndreptarea.

Neîncăpând într'un articol de ziar o analiză amănunțită a situației, îmi permit să fac, în această chestiune, doar câteva observări răzimate pe experiența anilor petrecuți de subsemnatul în regiunea săcuilăscă.

Înainte de toate, este absolut necesar să se lucreze sistematic. Trebuie făcut un program de muncă unitar, cât se poate de amănunțit și care să cuprindă toate laturile problemei. Un program care să sistematizeze întreaga acțiune, coordonând munca diferiților factori angajați la: biserică, școală, administrația, asociații culturale. — Până acum nu-l avem. Nici o mîrare deci, că fiecare face ce poate, cum îl tale capul și cum îl ajută puterile. De aceea impresia generală este că trag toți în toate părțile, fiecare căutând să adune focul la oala lui. În felul acesta nu poate fi vorba de mare ispravă.

Aceasta, în general. — În chip deosebit: să se ia spre știre, că puterea centrală, în jurul căreia trebuie concentrată și armonizată întreaga acțiune, este și rămâne Biserica. De ea va trebui deci să purtăm grijă în primul rând, dându-i toate posibilitățile și înlesnirile de muncă. Ajutoare materiale, în primul loc. *Inzestrarea parohiilor* cu biserică și case, cu odăjdii și cărți etc. este un punct de plecare înomis necesar. Ca și asigurarea traiului preotului, care nu-i lertat să fie cerșitor. Nu va face nici o ispravă. — Și încă o observație în acest domeniu: *subvențiile să se împartă cu plan; echitabil.* Ceeace se întâmplă acum este ceva de necrezut. Se cheltuesc milioane pentru a face numai fundamentul unei singure biserici; pe când cu 1—2 sute de mii ai putea înzestra convenabil o parohie cu tot ce-i lipsește. Și iarăși: alta nu poate obține câteva mii ori zeci de mii pentru a-și desăvârși lucrările rămase neisprăvite.

Să ridicăm deci, neîntârziat, cadrele materiale indispensabile. Să nu uităm că frații noștri pierduți au, acolo unde au trecut, biserici admirabile, mari, impunătoare. Și trebuie să-i smulgem din ele. Nu vom putea, dacă nu vor găsi și la noi altele, dacă nu pompoase, cel puțin drăguțe.

Totuși, de sine înțeles, clădirile în sine încă nu mântuiesc. Ele trebuiesc animate. Centrul și puterea întregii acțiuni de reromanizare este și rămâne *preotul-misionar*. Truda lui trebuie să răspândească, zi de zi, viață

nouă. De aceea problema de competență această este: misionarii buni. Potrivii pentru a activa cu rod tocmai în acest mediu. — Ceeace nu-i tocmai ușor. Fiindcă aici e altă lume decât în părțile curat românești. Cu felul de a gândi și a lucra care se potrivește de minune alturea, aici vei ajunge rezultate tocmai contrare așteptărilor. Satele săcuilești își au atmosfera lor specifică. Ea trebuie cunoscută perfect, pentru a putea fi dominată și îndrumată. — Acest lucru trebuie ținut în seamă și cu prilejul controlului și directivelor ce se dau preoților din partea celor mai mari. Și la pregătirea și alegerea, cu grijă deosebită, a preoților misionari.

Să-și închipuie oricine ce muncă titanică trebuie să depună un misionar pentru a-i deslipi pe ai noștri de altarele bisericilor străine, bogate și în mod exemplar conduse, pentru a-i smulge din societatea conlocuitorilor atunci când ei niciodată nu au trăit în atmosferă românească, trăiesc împreună și sunt înrudiți cu Săcuil mult mai numeroși, înclinați batjocorirea particularităților neobișnuite la ei. Este clar: misionarul român trebuie să fie cel puțin la înălțimea străinilor. Poți avea cea mai strălucită catedrală, dacă ținuta preotului, predica lui, pietatea și seriorizitatea lui nu este superioară din toate punctele de vedere, totul e zadarnic. Dacă biserica străină în care ei au fost obișnuiți și în care tineretul, din curiozitate măcar, și azi se mai abate, prezintă ceva calitativ superior, inima credinciosului nostru acolo rămâne.

Aceasta e situația adevărată și lată de ce opera de desnaționalizare nici până azi nu a putut fi pe deplin oprită! Aici în Săcuime e locul prin excelență unde în lupta pe care o ducem, trebuie să arătăm ce știm și ce putem. Să nu se uite nici o clipă puterea de atracție redutabilă pe care o are în Săcuime biserica maghiară bine organizată, bogată și'n fruntea tuturor mișcărilor culturale și sociale.

Misionarul nostru trebuie să fie deci mai presus de toate om cu *viață sfântă*, ireproșabilă; plin de zel și de abnegațiune, capabil a face pastorație model și a face din comunitățile lui adevărate parohii-suflet, stăpânite de

□ □ Foiața „Unirii” □ □

Risipitorii energiei naționale

de Aurel Sterca-Șuluțiu

„O eroare e cu atât mai primejdioasă cu cât are într'ansa și ceva adevăr”.

Cuvintele acestea, citite undeva, îmi revin azi în minte, când se încearcă de unii ortodocși să reînvie fanatismul confesional în plin secol al XX-lea.

D-niile lor nu știu sau, ce e și mai rău, se prefac că nu știu, că în epoca telegrafiei fără fir, a televiziunii, a evadărilor stratosferice, lupta cea mare nu trebuie dată contra celorce să împărtășesc cu pâine dospită sau nedospită, celorce cred sau nu cred în purgatoriu. Ci contra celorce nu se împărtășesc *deloc* și nu cred în *nimic*. Oameni pentru cari sublimele învățături ale lui Hristos sunt basme, iar Cerul, golul nemărginit peste care veghează nepăsătoare și rece, Eternitatea*).

Dar, să admitem, că prin imposibil s'ar putea trage cu buretele — cum se face la o socoteală greșită — peste opera genialului *Inocențiu Micu*, ales episcop încă pe băncile

seminarului, căruia Nemții i-au dat numele de *Klein* când a fost creat baron al Imperiului.

Să admitem ipoteza aceasta. Și să întrebăm: la ce și cui ar folosi?

Unitatea confesională împliecată a războiului intestine din zilele noastre la Ruși, Spanioli, Greci?*)

Îndrăznește cineva să afirme că, chiar între hotarele României, egoismul sălbatic al partidelor politice va înceta, ca prin farmec, prin simplul fapt că toți Românii din Ardeal, se vor lăsa păstoriți de I. P. S. S. Bălan din Sibiu?

Dintr'o cercetare întreprinsă de d. I. *Georgescu* în această chestiune, spicuesc următoarea judicioasă observațiune datorită d-lui prof. I. *Petrovici*. — „Piedecile esențiale (ale unității confes.) constau în primul loc în existența unei tradițiuni, care e o *forță* ca toate tradițiunile. Nici o legătură seculară nu se suprimă cu ușurință. — Totuși, după umila mea părere, unirea confesională s'ar putea înfăptui, dacă înaltul cîer ortodox, înțelegându-și chemarea s'ar ridica, nu prin vorbe, ci prin fapte, la naționalismul dus până la jertfă și la imaculata moralitate a reprezentanților Bisericii unite, cu Roma**). Și, *last but not least*, dacă s'ar constitui în păstrătorii *tradițiunii latine*, care for-

*) Cine nu crede, să întrebe la telefon pe *Venizelos*, condamnat la moarte în contumacie.

**) Nemuritorii vladici din *Blaj* au dus o viață de asceți, ca să strângă averi însemnate pentru națiune, lăsându-și neamurile sărace.

mează temelia limbii și culturii tuturor popoarelor *neolatine* din Apus”.

Greșala neiertată a ortodoxiei a fost de a fi confundat naționalitatea cu credința. De a fi văzut în limba *latină* un mijloc de propagandă papistă. Lucru la care au contribuit, în mare măsură, și domniile fanariote, disprețuitoare a tot ce se referea la *latinătate*, având supremul cult al *elenismului*.

Triste rezultate ale acestei stări de lucruri n'au întârziat să se arate pe la începutul sec. XIX, când tinerii boeri moldo-valahi au venit în atingere cu civilizația apuseană. Nepregătiți spre a putea înfrunta, fără primejdia unei imitațiuni servile și inconștiente, prestigioasă cultură *franceză*, servită de cel mai fermecător idiom din câte sunt sub soare „bonjuriștii” se simțeau atrași către modele și obiceiurile pariziene întocmai cum se năpustesc fluturii nocturni către lumina globurilor incandescente. — Cât ce privește frantuzomania în materie de limbă, ea nu mai cunoștea margini. Astfel, încet-încet au ajuns de au înlocuit vechi cuvinte românești de curată origine latină, cu vorbe franțuzești, ca: *dineu, supeu, madam, jurnal, anchetă, șef*.

Astfel de erezii lingvistice în Ardeal de sigur n'ar fi fost cu puțință. De aceea e adânc de regretat că tânăra generație transilvană n'a putut rezista contagiunii, și e pe cale de a adopta proverbiala incurie a „regăfenilor” în materie de limbă.

Nici un Ardelean n'ar trebui să uite, că strămoșii lui, cufundați în turma „pravoslavni-

*) Cercetați slujbele divine ortodoxe, mai ales în vechiul regat, ca să vedeți câți profesori, educatori ai tinerimii, câți magistrați, chemați să ia jurământul părinților pe sf. Cruce, calcă pragul unei biserici.

înaltă viață spirituală. E necesar să fie bine pregătit din toate punctele de vedere; deci în primul rând al științei, deoarece prestigiul de care se bucură prin aceasta îi poate ajuta foarte mult. Totuși, când se vorbește de preoți buni pentru Săcuime, trebuie să se înțeleagă mai întâi de toate cei înzestrați cu mari daruri sufletești.

Această muncă și această jertfă — căci și din punct de vedere material situația preotului din Săcuime este deosebit de grea, chinătoare chiar, — cu greu o va putea împlini un preot cu familie. Acesta va fi copleșit de griji și de necazurile proprii. De aceea este o condiție sine qua non să fie preoți celibatari. Și a doua condiție asemenea acesteia este: să cunoască bine limba enoriașilor. Altfel nu se poate apropia de ei; nu-i poate atrage. Cum va putea altfel îngriji sufletele pii, obișnuite cu spovedanțele săptămânală, cuminecarea zilnică, cu viață intensă de congregații pii etc? Cu neputință.

Dacă însă s'ar putea organiza în sensul și felul acesta biserica românească din Săcuime, am avea lupta pe jumătate câștigată. Totuși numai pe jumătate. Pentru deplină izbândă se mai cer și alte lucruri. Și anume: ca toată acțiunea să fie condusă cu înțelepciune și energie. Și în chip unitar, cum am spus mai sus. Ar trebui ca statul să nu mai numească în comunele greco-catolice învățători ortodocși; pentru cari apoi, nu odată, înființează și parohie ortodoxe, cu 3—4 suflete. De colaborare între biserică și școală, în astfel de condițiuni, nu mai poate fi vorba. — În urmă: să se aleagă bine toți funcționarii. Prea mulți vin cu gândul de-a se îmbogăți sub scutul treicolorului. Să fie plătiți cinstit de către stat; asta da. Incolo apoi să știe și ei că trebuie să facă apostolie. Și asta se poate face numai cu mult idealism și cu mare însuflețire.

Decă ar putea fi traduse în fapt observațiile de mai, am firma convingere că situația din Săcuime s'ar schimba în scurtă vreme și nu peste mult s'ar putea vorbi de biruință.

Blajul și gazetăria românească

Cuvânt de salut, adresat Comitetului Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat în ședința festivă, ținută la Blaj, în 19 Maiu 1935

De Al. Lupeanu-Melin

Cred că sunt în nota tradiționalei ospitalități românești, când îmi permit să salut, cu multă bucurie, pentru întâiași dată la Blaj, pe reprezentanții autorizați ai Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat, zicându-le un strămoșesc: Bine ați venit!

Graiul meu reprezintă îmbrățișările frățești ale tuturor colegilor gazetari blăjeni cari mi-au dat această foarte onorifică și plăcută încredințare. Îmi place a crede că graiul meu exprimă și simțirile de bineventare ale DVoastră, ale tuturor, cari, întrunindu-Vă într'un număr atât de impunător la primirea distincțiilor noștri colegi din Comitetul Sindicatului, dați dovadă, cât de mult apreciați nobila breaslă a mântuitorilor de condei și, în special, pe aceia, cari conduc astăzi, cu atâta destoinicie, seriozitate și înțeleaptă prevedere, destinele corporației noastre profesionale din Ardeal și Banat.

Mai mult: Blajul întreg, cu toate instituțiile lui de educație și cultură, de simțiri românești și de înnobilitare a inimilor, este foarte bucuros și mândru de asemenea oaspeți dragi, cari, venind în mijlocul nostru, dau tineretului numeros de aci fericitul prilej, să cunoască pe cei ce stau astăzi în cele mai avansate posturi de veghe și de luptă ale neamului nostru.

Față în față avem pe cei mai aleși dintre făuritorii opiniei publice din Ardeal și Banat, pe harnicii semănători de idei și de gânduri, pe crainicii marilor curente cari animează neodihnitul și turburatul fluviu al vieții noastre de toate zilele. Le suntem foarte recunoscători pentru deosebita onoare ce ne-o fac și îi rugăm să se simtă la Blaj ca acasă, cu atât mai vărtos, că venind aci, pe meleagurile târnăvene, în inima Ardealului, bătătoresc vechi cărări de profeți ai gândului înaripat și pot găsi la fiecare colțisor

de uliță, ori de cimitir, câte-o vestigie măreață de gazetărie românească.

Ideia primelor ziare românești din Ardeal a pornit dela Blaj

Aici la Blaj, între atâtea urme de glorioasă cărturărie românească, cercetând cu atenție printre hârtii și foliante îngălbenite, vom găsi și spuza măreață în care s'a copt ideia *primelor efemeride* românești din vechea țară a Ardealului. Aici vom întâlni pe *cei dintâi ziaristi români* ai ținuturilor ciscarpatine, înrolați de bunăvoie, din cea mai curată vocație, la cea mai spinoasă și mai istovitoare măestrie din lume, care macină mai curând și răsplătește mai puțin, însă pentru nație și neam a fost cea mai profitabilă dintre toate. Viața cărturărească a Blajului a fost ilustrată cu o serie întreagă de publicații periodice, ziare și reviste, cari în atâtea domenii au fost deschizătoare de drumuri, iar redactorii lor au fost pioneri ai celor mai avansate forme și idei apusene, astăzi în mare parte uitați, ori fără aprecierea și recunoștința de cari ar fi vrednici.

Drept dovadă, permiteți să remarc numai împrejurarea că aici, la confluența celor două Târnaves, s'a tipărit cel dintâi ziar românesc cu înfățișare modernă, occidentală. Până la „Organul Luminării” toate publicațiile noastre, atât cele din Principatele românești, cât și cele încă foarte sfioase și dibuitoare din Transilvania, apăreau în haina străină a cirilicelor cari ne contopeau în marea slavă și ne depărtau de spiritul și formele latine, biruitoare și civilizatorii pretutindeni. Ne mândrim a fi avut aci, între aceste ziduri binecuvântate de Dumnezeu ale Blajului, pe ziaristul care a îndrăznit să adopte *cel dintâi* și să introducă integral *literile latine* în gaze-

cească” sub „oblăduirea” mitropolitului sârb din Karlowitz *) când au fost trimiși să învețe la *Propaganda Fide* și s'au văzut în fața *Columnei traiane*, actul de naștere săpat în granit, ce proclama nobila origine a poporului român, ei au înțeles suflul de epopee al momentului și n'au mai recunoscut de atunci alt fel al vieții, decât cercetarea trecutului istoric și a filiațiunii noastre lingvistice. Era neapărată nevoie de aceasta, pentru ca poporul român redeșteptat să poată urma calea *propriului* său geniu, cum au procedat și popoarele latine din Apus.

D. prof. *Sextil Pușcariu*, președintele „Frăției ort. rom.”, face, în aceeași ordine de idei, următoarea constatare, (cf. „Ist. lit. rom.”) care, venită din partea unei personalități științifice recunoscute, are autoritate de lucru iudecat. „Într'o vreme când orice mișcare culturală se reflecta prin biserică, ortodoxia noastră a fost evenimentul cu cele mai grave urmări pentru desvoltarea noastră culturală, căci ne-a legat de Orient și ne-a despărțit de Vestul Europei, unde biserica catolică era sprâjinitoarea artelor. P. Maior, G. Șincai, S. Micu și tovarășii lor au săvârșit *minunea* resurecțiunii poporului român”.

La prima impresiune pare totuși ciudat,

că premergătorii culturii noastre din Ardeal au rămas cu totul străini de suverana înflorire a culturii și limbii Italiei papale, trecută prin flacăra a două mari Renașteri: Nicio operă literară, stanțe, sonete în genul lui *Petrarca*, nicio creațiune artistică cât de mediocră. Și ceea ce e și mai de neexplicat, limba română a rămas tot atât de neatinsă de *italianisme* în vocabularul și sintaxa ei. — Și, Doamne, ce noroc că s'a întâmplat așa! — Încotro am fi apucat dacă nemuritoarea treime a cărturarilor blăjeni, în loc de a ne dăruia opere cu rezultate incalculabile ca: „*Historia Daco-Romanorum sive Valachorum*”, sau „*Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*” (1780), ne-ar fi hărăzit elucubrațiuni în gustul lui *Eliade*:

„Quând va resbumba ultima trumba
Quare quele mai închise morminte investe si desferra
Si fiequare sburava și corbi și columba...”

Ducele *Benito Mussolini*, vorbind zilele acestea de acordul italo-francez, făcea într'altelile următoarele reflexiuni: Se vorbește din nou de surori latine; civilizațiunile latine sunt din nou exaltate. Cărei noțiuni corespunde azi acest cuvânt: *latinitate*? Să fie o realitate, sau numai o tendință literară istorică? Înainte de a răspunde la asemenea întrebări se cuvine să enumerăm statele ce pot fi considerate latine. Acestea sunt Italienii, Francezii, Spaniolii, Portughezii și Românii. Națiunile acestea au trăsături comune ce le caracterizează și le

deosebesc de celelalte. Aceste caractere particulare sunt: rasa, limba, religia, obiceiurile, tipul mintal și relațiunile istorice”.

Rămâne deci bine stabilit, că Biserica noastră unită cu *Roma* a fost păstrătoarea tradițiunii latine și că în această menire nu a fost înlocuită de nicio altă instituțiune în Statul român modern.

Vă mărturisesc, că epistola latinească de deunăzi a d-rului *Vaida*, ce a picat ca un bolid în mijlocul preocupățiunilor la ordinea zilei, pe mine nu m'a surprins de loc. O socoteam ca o răbufnire, îndelung comprimată, a sevei latine ce circulă în vinele oricărui transilvan cu „sânge de Traian”, credincios al unirii.

Putea fi, tot așa de bine, și o muștrare „à l'eau de rose” la adresa politicienilor din vechiul regat, cari se întrec la banchete și la radio în afirmarea sgomotoasă a latinității noastre, fără să fie în stare să traducă zece rânduri din *Tacitus*, neavând la îndemână o „justă” franceză*).

Dar, aud spanând pe cineva: credem. Dar cum rămâne cu ... Papa?!

— Ei, dragule, cu Papa rămâne așa cum zice proverbul: „Qui mange du pape en meurt”.

Vicarul lui *Isus* e un venerabil bătrân inofensiv, a cărui împărăție cuprinde un spațiu

*) Dovadă de starea înapoiată a clerului ortodox servește *Gh. Lazar*, căruia mitropolitul sârb i-a refuzat candidatura la scaunul episcopal, pe motivul că e prea... învățat.

*) N'avea dreptate *La Harpe* să zică: „On peut juger du mérite d'un homme par celui qu'il trouve à Tacite”.

tăria românească. Acest ziarist, inspirat și cuterător, a fost Timotei Cipariu, al cărui mormânt l-am cercetat ieri cu pietate și l-am încununat cu recunoștința sindicatului nostru.

Alt moment important în istoria ziaristicii românești din Ardeal e că, tot aici la Blaj s'au pus și *începuturile presei noastre populare*, care a luat un avânt atât de frumos în decursul vremurilor, ajungând să fie un gen aparte de gazetărie, cu atât de importante și de binefăcătoare repercusiuni asupra vieții satelor noastre ardelenne.

Dar socot, Domnule Președinte, și Onorat Auditoriu, că trecutul, încă atât de sumar exploatat, al ziaristicii românești din Ardeal și Banat, merită să fie măcar și numai incidental cercetat și momentele de importanță scoase la iveală, spre a putea trage cuvenitele învățăminte și a face dreptate celor uitați ori acoperiți de spuza neîndurătoare a timpurilor. Cu voia D'voastră îmi voi permite să spicuiască câteva din trecutul gazetelor și gazetarilor români dela Blaj, cari, e logic și firesc să fie pomeniți aci, la un prilej atât de mareț ca acesta. În cadrele restrânse și măsurate ale unui discurs de bineventură, nu vor încapa de sigur prea multe amănunte și comentarii. Însă, mai ales pentru edificarea tineretului prezent, credem că avem imperioasă datorie să creștăm izbânzile trecutului, spre a spori cu noi impulsuri energiile noastre și ale celor ce, ca mâine, vor lua ei în primire condeiele noastre.

Vechea tipografie dela Blaj este cuibul primului ziar românesc cu litere latine

În acest an curgător, 1935, Blajul ar avea de prăsnuit un foarte important și semnificativ jubileu, care era aproape să ne scape. Întâmplarea a făcut să-mi cadă în mână un foliant de patru pagini, foarte frumos tipărit, cu literă de tăietură nouă, proaspătă, care poartă data: *Ianuarie 1935*. Tipăritura are titlul „*Însănătoșirea, ca probă dela tipografia Seminarului de nou redicată*”. Cuprinsul e o poezie de 5

cât de 50 ori Oborul din Ploești. Departe de a întregi armate puternice ca în trecut, e azi cel mai neobosit propagator al păcii între popoarele lumii. Cât dănspre mila și dărnicia Lui, ele nu cunosc margine. Minunata catedrală din Cluj va rămânea o dovadă grăitoare de bunăvoință particulară a Sa față de noi Români.

De aceea întâiul și cel din urmă al meu cuvânt, în chestiunea confesională, va fi: *Încetați fraților, cu ura și uneltirile fratricide*. — Nu vă risipiți energiile în clipa cea mai tragică a existenței noastre naționale, când se cere unirea tuturor. — Aduceți-vă mereu aminte de cuvintele bunului nostru Rege, născut și crescut în legea voastră ortodoxă: „*În zilele prin cari trecem, singurul lucru care rămâne veșnic și neperitor e credința în religia pe care și-al ales-o*. — O fi între diferitele rituri o deosebire de literă scrisă, dar nu există o deosebire de credință, fiindcă *toți suntem creștini*”.

Și ca să termin, ascultați și răspunsul d-lui Iorga într-o ședință a Camerei: — „*Este acolo (la Blaj) o atmosferă cu totul deosebită de atmosfera liceelor D. V., simți acolo ceva istoric, ceva ideal. Fiecare școală are ceva dintr-o biserică, precum fiecare biserică are ceva dintr-o școală*”.

Avem așa puține tradițiuni, încât nu ne este permis să distrugem *nici una*”.

Ploești, Maiu 1935.

Aurel Sterca Șuluțiu

strofe, pline de avânt și de simțiri generoase, în care recunoaștem condeiul tinărului profesor Timotei Cipariu, căruia muza poeziei nu-i era streină. În anul 1833 Cipariu fusese numit „prefect” al tipografiei blăjene pe care el, cunosătorul atâtor limbi, vechi și noi, intelectualul de marcă, de și nu era decât un sărman băiat dela țară, fără avere și fără protecții, însă cu urechea și cu ochii veșnic așintiți până în cele mai depărtate orizonturi europene, înțelege să o restaureze și refacă pe deantregul. Această veche tipografie, care coborea dela Doamna Iliina a lui Matei Basarab și trecuse pela curtea bătrânului și tinărului Gheorghe Rákoczy, dându-ne „*Noul Testament*” de la Bălgrad și tipăriturile dela Sebeș, după ce lucrase și pe malurile târnăvene peste opt decenii, se găsea, în a treia decadă a secolului XIX într-o situație mai mult de cât precară. Teascul de lemn se hodorigise de bătrânețe, vincălăcele de lemn erau prea înguste pentru noile avalanșe ale vieții moderne. Ele nu mai puteau mulțumi nici pe tinerii cărturari dela Blaj din această epocă, între cari, înafară de Cipariu, încep să se remarce *Ioan Rusu* autorul „*Icoanei Pământului*” (prima carte românească de geografie) *George Barițiu*, *Aron Pumnul*, *Alexandru Papiu Ilarian*, *Andrei Mureșanu*, *Iacob Mureșanu*, și alții, cu întreagă generația de la 1848, de mai târziu.

Ahieraș la Blaj era un om de mari și îndrăznețe concepții, de dănuitoare creații, durere atât de mult hulit și atât de neînțeles: *Ioan Lemeni* de Lemenii. El înțelege, îndată după înscăunarea sa, noul ritm al vremilor, reprezentant de Cipariu și colegii lui, și, ca celui mai îndrăgostit de slove și de tipare, hârbuita oficină gutenbergiană dela Blaj o încredințează în mâinile lui Cipariu, care se găsea în cea mai viguroasă vârstă a vieții sale. Ce înțelege să facă Timotei Cipariu din greu bolnava tiparniță cirilică, aruncată într'un colț de turn din curtea episcopescă, o arată el însuși în poezia de care aminteam mai sus și pe care, pentru frumusețea și importanța ei, îmi permit să-o citesc în întregime.

INSĂNĂTOȘAREA

1

*În patul durerii, în doagă de moarte,
Zăcut-am de mulți ani, căzută rău foarte
Pân'ce numai pelea-mi rămuse pe oase
Și grea răsuflarea-mi în veștedul piept.
O, cât lâng'altarele tale frumoase
Sioane, oftaiu: până când tot s'astept!
Oftaiu, ci suspinuri de-acestea și multe
Din sinul meu, cine era să le-asculte?*

2

*Ea piere, zicea și streinul cu fiere
Și-amicul cu lacrimi, ci fără putere.
Să pier! Vai, ce cuget de moarte și rece, —
În floarea vieții, vai Doamne, să pier?
Perind eu, a mele suspinuri mi-ar trece.
Dar a tale, o nație dulce, și cler?
Oftaiu și deodată durerea amară
Suflarea și graiul, și simțirea 'ncetară!*

3

*Murit-am, ci iarăș, când noul Părinte
Și 'n grijile multe aducându-și aminte
C'un vers de putere strigatu-mi-a: Școală!
În tălpi sănătoasă'n minut m'am sculat.
Poporul te-asteaptă și tinăra școală!
Sculatu-m'am Doamne, tu m'ai înviat
Cum Fenixul tinăr învie și sboară
Din cuib unde trist se culcase să moară.*

4

*Cât poate să simtă de cald, și să zică
O inimă plină ce-acum se ridică,
Simțește ș'a mea, ș'umilită se'nchină
Și cade la Tronul tău mare Păstor;
În tine se 'ncrede, și 'n fața cea lină,
Și 'n versul cel dulce și mângâietor.
Ah clerul și nația cea românească
De-aceasta virtute vor să-și mulțumească.*

5

*Iar voi tinerime de bun'asteptare,
Voi scumpele nației mărgăritare
Cuprinde pe o maică ce a voastră dorește
Lumină și bine, și vine'ntre voi;
Și'n semn de plecare-mi nespuse, primește
Aceste de'ncepere proaspete foi.
Tu crești, și cu sporiu învâțând, te deșteaptă
Că daruri și alte mai multe te-asteaptă.*

Semnificațiile acestor vechi strofe, azi înveterate ca formă și ritm, le apreciați de sigur cu toții. „*Proaspetele foi de începere*” cum le numește însuși Cipariu, cari abandonaseră pe deantregul răscărănatele „*azi-buche-vede*” ale slavonismului, străin de sufletul nostru, și se înfățișau în luminoasa, primăvărată *haină a latinității*, au fost cu adevărat numai începutul unei întregi epoci de activitate publicistică și culturală care a durat până în pragul secolului al XX-lea, spre zilele noastre.

Am stăruit intenționat asupra însănătoșirii prin Cipariu a tipografiei blăjene, fiindcă în jurul ei, aș putea zice chiar în cuprinsurile ei, sunt a se căuta primele începuturi ale gazetăriei românești din Ardeal. În acelaș an 1835, tipografia dela Blaj înnoită și restaurată prin mesterii din Apus, cari au făcut-o să fie, după informațiunile lui Ion Micu Moldovanu, cea mai modernă tipografie din Ardeal în acelea timpuri, începe o febrilă activitate.

Ea tipărește, tot cu litere latine, *Psaltirea*, apoi „*Orologiul cel Mare*”, mai târziu *Poetica* lui Cipariu, *Icoana Pământului* și altele. Tinerii cărturari dela Blaj, Cipariu, Ioan Rusu și Barițiu se intrunesc adesea între primele mașini de oțel ale tipografiei și, răsfoind paginile lui „*Presburger Zeitung*”, ocazional chiar ale unor jurnale franceze, frământă ideea înființării unui ziar românesc în Transilvania. (A se vedea *Iosif Vulcan* în „*Familia*” 1876 nr. 6—8). Profesorii dela Blaj îmbrățișaseră cu cea mai mare căldură „*Curierul Românesc*” al lui Eliade și aveau mare durere că munții Carpați cu granița lor blestemată de atunci, îi ținea prea departe de noua suflare primăvărată pornită la București. Ardeau de nerăbdare, să aibă și Români din Ardeal un asemenea mijloc de desmorțire și electrizare. La Blaj însă orice încercare în acest sens ar fi fost zadarnică. Chiar și bucoavnele și ceasloavele cele mai inofensive, erau cenzurate cu strășnicie de organele stăpânirii străine.

Timotei Cipariu și bunul său prieten Gheorghe Barițiu iau în mână toiagul de călători, să caute teren mai puțin „*deochiat*” sub raport național. Și-l găsesc la Brașov, la aristocrația negustorească de acolo, unde pe lângă banul sprijinitor de avânturi, mai găsesc și suflete aprinse de aceeaș dragoste de neam. „*Negustorii de substantive dela Blaj*” cum li-s'a spus celor doi profesori blăjeni, se înțeleg atât de bine cu ceilalți negustori, de sub Tâmpa. Acordul este perfect și, drept urmare, la 1 Ianuarie 1837 apare „*Foia Duminecii*” cu Ion Barac, un fost elev al școalelor dela Blaj.

Legătura cu „țara” și cu în drumătorii din Muntenia

Timotei Cipariu după ce vede București și are lungi sfaturi de frăție cu Eliade cu Iancu Văcărescu și cu toți capii mișcării românești pornite de Gheorghe Lazar, revine iarăș la Blaj, la reînviața sa tipografie seminarială. Barițiu însă rămâne la Brașov și face să apară „*Gazeta*”, în ideologia și prevederile concepute în consfăturile dela Blaj, de lângă teascurile tipografiei.

Trebuie să mai treacă însă un deceniu până reușește și Blajul să aibă, efectiv, mult doritul său ziar, încercat în fel și chip pe la „*măritul gubernium*” și la prea îndepărtata curte împărătească. La 4 Ianuarie 1847, într'o zi de Sâmbătă (care printr'o semnificativă coincidență a

rămas până astăzi ziua apariției „Unirii“), apare gazeta lui Timoteiu Cipariu cu frumosul titlu „Organul Luminării“, gazeta bisericească, politică „e literară“. Redactor era întemeietorul însuși, iar membri interni în redacție Ion I. Maniu scris Măny și Aron Pumnul. Aceștia sunt deci *primii ziariști români* dela îmbinarea Târnavelor.

Ziarul avea format de mărime mijlocie, mai mare însă decât toate publicațiile românești de până aci, litera latină nouă, frumoasă, și împărțire occidentală, cu telegrame și informațiuni rapizi. Era o adevărată mândrie pentru foarte tinăra presă românească de pretutindeni. Drept lozincă morală: „*A noastră stea manuducătoare (conducătoare), ce nu va apune în ochii noștri, va fi formarea minții și a inimii în poporul nostru*“.

Firește, Cipariu, primul redactor al ziarului, nu-și poate desmînți chemarea sa primordială și va mărturisi, chiar dela început, principalele sale preocupări: *limba și haina ei*.

„Primarul“ redactor al acestei gazete, încă dela începutul întâiului său cuget, de a întemeia aici un organ de publicitate, își luă de principii acestea două: *litere latine și limba cât se poate mai curată* (Organ, 1847 Nr. p. 16).

Crezul politic al tinărului organ se va cristaliza mai târziu, când la 12 Maiu 1848 va deveni „Organul Național“ și redactorii vor vesti categoric:

— *Nu suntem plecați a suferi nici batjocură, nici tratare neomenoasă asupra națiunii noastre*“.

Timoteiu Cipariu își completează organul cu un supliment de cea mai mare importanță pentru vremurile de trezire dela 1848, făcând să apară în ajunul adunării naționale de pe Câmpia Libertății „Invățătorul Poporului“ în care, la 19 Maiu 1848 (nr. 2), apare o poezie de mare avânt și căldură, din care citez această strofă cu viziune profetică:

*Fraților, nădejde bună! Viitorul ce urziți.
Va fi vrednic de trecutul a strămoșilor slăviți
Bărbăția și unirea între voi de acum domnească
Și strigați în libertate: România să trăiască!*

Poezia o semnează „Un Român“, în care nu este greu să recunoaștem pe *Vasile Alexandri*, care, precum susține tradiția, a fost însuș prezent la adunarea de pe Câmpia Libertății, alături de Alexandru Ion Cuza, Nicolae Bălcescu, Gh. Sion și alții.

Publicațiile lui Timoteiu Cipariu le-am încadrat intenționat în „reînălțarea“ tipografică seminariale din Blaj, dela 1855, fiindcă toate publicațiile periodice ale Blajului, de atunci și până astăzi au fost legate de această tipografie care le-a tipărit pe toate, cu o mică și neînsemnată excepție. Interesant ar fi să le putem urmări amănunțit pe toate, arătând cum s'au născut, cum s'au sbuciumat și au trăit, însă nici timpul, nici cadrele unei alocuțiuni ca aceasta nu ne permit. Le amintim însă, pentru a le reține seria și a cunoaște partea de contribuție a Blajului în ziaristica românească.

În afară de cele trei publicații amintite deja, la Blaj au mai apărut: „*Arhiv pentru filologia și istorie*“, „*Foiaia administrativă diecezană*“, „*Foiaia bisericească și școlastică*“ „*Cărțile sateanului român*“ ale lui Ion Pop Reteganul, „*Unirea*“ „*Muza Română*“ (publicație de mare valoare, astăzi o adevărată raritate, foarte prețioasă) „*Foiaia școlastică*“; „*Revista politică și literară*“ a lui Aurel Ciato. „*Cultura creștină*“ „*Unirea Poporului*“ „*Românul Târnavean*“ și „*Comoara satelor*“.

Astăzi apar: „*Unirea*“ „*Unirea Poporului*“ „*Blajul*“ „*Răsai Soare*“ „*Tinerimea Nouă*“ și „*Maria*“ (cele două din urmă de îndrumare religioasă, pentru tineret).

Nume glorioase, cari trebuiesc păstrate

In seria ziariștilor dela Blaj (până la războiu) înșirăm: Timoteiu Cipariu, Ion Maniu, Aron Pumnul, Ion Micu Moldovan, Ion Bob, Alexandru Uilăcan, Alexandru Grama, Augustin Bunea, Vasile Hossu, Victor Șmigelschi, Ion Pop Reteganul, dr. Vasile Suci, Iacob Mureșanu, Aurel Ciato, Aurel C. Domșa, Ion F. Negruțiu, Alex. Ciura, Octavian Prie, Silvestru Nestor, dr. Alexandru Rusu, dr. Zenovie Păclișan, Ștefan Roșianu, Dr. Victor Macaveiu, dr. Ioan Coltor, etc.

Publiciști cari au făcut ucenicia în școlile Blajului și-au lucrat alurea: Ioan Barac, Gheorghe Barițiu, Iacob Mureșanu (Brașov), Ion Maiorescu, Aron Florian (redactor la „Telegraful Român“ în Sibiu), Andrei Mureșan, Simion Bărnăușiu, Alexandru Papiu Ilarian, dr. Ioan Rațiu (fostul președinte al partidului național-ardelean), Aron Densușianu, Vasile Bumbac din Bucoviua, Mahail Strejan din Craiova, Ioan Papiu (Gherla), dr. Aurel Mureșan, (Gazeta Transilvaniei). Nicolae Densușianu (istoriograful lui Horia) Ion Bianu, Enea Hodoș, dr. Elie Dăianu, Ion Montani, Aurel P. Bănuțiu, dr. Demetriu Radu, Iacob Radu, Iosif Șchiopul, Octavian C. Tăsișuanu, Luca Rusu, Eugen Goga (București) și alții.

Din lunga serie a celor înșirați aci, remărcăm în deosebi spiritul de ziarist, notă ce nu i-a fost până acum evidențiată de nimenea, a mult regretatului canonic și prepozit al capitlului capitular dela Blaj *Ion Micu Moldovan*. A fost informatorul și corespondentul din Blaj, de pe vremuri, al ziarelor naționale, în special al „Gazetei“ dela Brașov. Un corespondent inteligent, precis și la clipă. Își informa jurnalul telegrafic (înainte cu 60—70 ani), ori chiar prin curier special. Iată o probă, după ciorna ce ni s'a păstrat: „*Gezeta Transilvaniei în Kronstadt*“ — Blasiu 30 Maiu 1867. Comisarul regesc fu aici. Maghiarii n'au demonstrat cu „*Unio vagy halál*“. Ba în Crăciunelul s'au retras. Ca să ne compromită, ori din întâmplare, podul (cel dela Târnavă Mică) fu aprins. Excelența Sa îi descoperi alipirea noastră la legile din 63, dorul de a vedea dieta Transilvaniei deschisă. Excelența Sa ne încredință de bunăvoința „*Domnului Nostru*“. La Mihail răspunse Maghiarilor: unirea e primită necondiționat, *I. M. Moldovan*“.

Acelaș serviciu vigilent și constant în chestii naționale, îl făcea aci Ion Micu Moldovanu în toate împrejurările, avându-și și inevitabilul proces de presă, când cu Pronunciamentul dela 15 Maiu 1868.

Cuvinte de proroc al neamului

Crezul său politic și al tuturor mănitorilor condeiului, cari au trăit la Blaj ori ș'au oțelit sufletele în școlile de aici, a fost prins în nemuritoarele cuvinte de către celalalt titan al gazetăriei românești de pretutindeni, nemuritorul *Aug. Bunea*, care a spus:

„*Noi vom sfârși cu izbândă zăzboiul mare ce-l purtăm pentru ființa noastră națională. Nu trebuie să ne tot căinăm, căci suntem un popor de putere și de viață. Dacă am fost veacuri întregi zidul de pază al civilizației din Apus, împotriva cotropitorilor barbari, dacă am putut ridica Regatul mândru românesc, e dovada cea mai vie de puterea și trăinicia noastră. Vom stinge pe toți păcătoșii cu puterea noastră de viață. Și vom lupta în rânduri tot mai înche-gate, prin mii de furtuni ce cearcă să ne risipească. Să cadă chiar cerul asupra noastră, noi nu ne vom înspăimânta în lupta ce-o purtăm pentru limbă și credință. Le vom apăra până ia cel din urmă ostaș cinstit, cu îndârjire neînfrântă. Pe cum pavază neînvinșă a fost pentru*

aceste părți cununa de Carpați ce împodobește plaiurile noastre, un codru de arme și de putere a fost și poporul românesc în paza acestei țări. Vom fi noi încă factori în civilizația europeană. Neamul acesta se va premeni de ticăloși și mișei. Va elimina din organismul său materiile cangrenoase, și va răsări viguros de vieață“. (*Discurs la Alba Iulia din „Albumul Bunea“*).

Recunoștință mucenicilor!

Cu asemenea crezuri, făurite în preajma sfintei catedrale dela Blaj, în redacția unui organ ca „*Unirea*“, întemeiată la 1891, nu este de mirare că procurorii ungurești cer jertfe dure-roase, pe cari redactorii dela Blaj le plătesc cu entuziasm și românească resemnare. Avem în mijlocul nostru o dovadă vie, pe Preacuvioșia Sa Părintele *Protopop Aurel C. Domșa*, membru de onoare al sindicatului nostru, care în anul 1906 a fost condamnat de către Curtea cu jurați din Cluj la 8 luni închisoare de stat pentru articolii „*Aniversarea*“ „*Viena și Maghiarii*“ „*Din parlament*“ fiind „*pensionarul*“ temniței din Strada Farkas din Cluj (azi str. Cogălniceanu). în toamna anului 1908. Slavă Domnului, glorioasa „*pedepsă*“ pentru simțimintele sale intransigente românești, a suportat-o cu tărie și Dumnezeu ni-l dăruiește exemplu viu, cum au știut să lupte și să sufere înaintașii noștri pentru realizarea idealului național, de care noi ne bucurăm acum. Alte asemenea jertfe dela Blaj, mai putem aduce a repausăților *Ion Mihai-Ciufudeanu* și *Augustin Gruțu*, decedat în vara anului trecut. Precum și martiriul unei fecioare, *Maria Puia*, moartă în temnița dela Alba-Iulia, pentru răspândirea poeziei „*Vrem Ardealul*“, apărută în cotidienele dela București în 1916.

Domnule Președinte, Iubiți Colegi, Onorat Auditoriu!

Între asemenea cadre, între asemenea mărețe umbre ale trecutului, cred că reprezentanții Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat au tot dreptul să se simtă cu adevărat acasă și să fie siguri că atât Blajul de ieri cât și cel de azi și de totdeauna, îi primește cu toată căldura și dragostea.

Inchei cu acelaș strămoșesc: Bine ați venit! Și să Vă simțiți bine în mijlocul nostru.

Intrunire colegială. Zilele acestea se vedea pe străzile Blajului un grup de bărbați, în majoritate preoți, unii încă destul de agili, erau absolvenții *de acum de 50 de ani*, ai liceului nostru. Dintre cei 43 absolvenți, împrăștiati în feliurite părți ale țării, au mai rămas în viață 18, dintre cari s'au prezentat 9, anume: *Ioan Bueur*, protopopul Aiudului; *Aurel C. Domșa*, protopopul Blajului; *Gheorghe Muntean*, vicar unit la Timișoara; *Virgil Codarcea*, paroh, vprotopop onor. Aiudul de sus; *Beniamin Pop Lupu*, paroh în Tăureni; *Teodor Nagy*, paroh în Valea largă; *Gavrila Maier*, paroh ortodox în Toplița, *Teodor Raica*, profesor pensionar la Ploiești și *Dr. Eugen Solomon*, medic în retragere, Blaj. La orele 9 dim. au celebrat o sf. liturgie cu parastas întru amintirea profesorilor și colegilor repausați, — apoi au vizitat vechiul edificiu al Liceului, unde sub tot decursul celor 8 ani de studiu fiind în clasă numeroși (la început 125) au ascultat studiile în acelaș local. Au trecut în grădina botanică la aranjarea căreia au lucrat și ei ca elevi de cl. VI. O delegație de 2 inși și-au prezentat respectele lor Rsmului Iosif Hossu, canonic, singurul dintre profesorii cl. VIII rămași în viață. Apoi s'au dus cu toții la păr. Vicar capitular canonicul Dr. Victor Macaveiu, căruia i-au prezintat omagiile lor și recunoștința față de aceste școale, unde au primit sentimentele morale și patriotice cele mai curate și sfinte, de cari au fost călăuziți în întreagă viață

de până acum. La ora 1 au luat masa împreună cu păr. Vicar, plecând apoi cu trenurile de seara fiecare la căminul lui, cu inimile recorate de plăcutele aduceri aminte din tinerețe. — Publicul blăjan a primit cu multă simpatie pe bătrânii elevi ale școalelor de aici.

„Sfântul Căilor Ferate“

Nu-l trecut, încă, sărbătorește, în rândul sfinților, dar toate semnele arată că *Paul Fiu Perazzo* va ajunge într-o zi ce, poate că, nici nu-i așa îndepărtată, la cinstea altarelor. Vieța lui pământească și o seamă de întâmplări suprafirești în directă și intimă legătură cu această vieță înainte și după descătușarea ei din cătușele materiei, îndrituesc cele mai mângâtoare și înălțătoare nădejdi, cum apare din biografia scrisă de P. Marian Mani cu acuratețea și conștiințiositatea celui ce se atinge de ceva sacru.

Câteva linii de schițare fugară: Paul P. Perazzo vede lumina zilei în Nizza Monferrato, la 5 Iulie 1856. Are noroc de părinți evlavioși. Îndeosebi mamă-sa, Delfina, e un model de pietate. Ea îl introduce în intimitățile Pruncului Divin și a lui Isus Euharisticul, căruia i-l recomandă zilnic și la altarele căruia îl poartă mereu cu sine încă de când începe să gângurească. Impresiile sfinte ale copilăriei nu i-le-a mai scos apoi nime și nimic din inimă.

Slujba de ceferist și-o începe de tânăr, ca impiegat, la stația din Pinerolo, unde, vreme de cinci ani, e model drag și superiorilor și tovarășilor de muncă. Deaci trece la „Ufficio Commerciale“ din Torino ca specialist apreciat în chestii ceferiste. În acest timp (1867—1885) publică o serie de studii ce vor fi temelia aceluia „Regolamento per il servizio delle Stazioni“ admirat de toți pricepătorii în materie, fiind în aceeași vreme izvor nesecat de informații și îndrumări pentru mici și mari din lumea în care-și avea locul și rostul.

Sufere mult, pe lângă toată conștiințiositatea și nenumăratele lui realizări de bine. Ori poate tocmai pentru aceea. Căci nu scapă de bărfeli bătărâne. Dânsul însă n'a știut nici să se răzbune, nici să țină mânie. O singură dată s'a apărât: când i-s'a adus insulta că s'ar bucura de revenirea străinilor în Italia pentru a pune pe Papa din nou în posesiunea statului papal măcinat de garibaldiști. Dânsul da, ținea la Papa, ca la Vicarul lui Hristos și dintr'asta nici când n'a făcut secret. Și s'a rugat cu tot focul inimii sale ca între Sf. Părinte și Italia să se ajungă la bunăînțelegere pe temelurile pe cari Locșitorul Domnului le va afla de bine. Atât. Și nu s'a temut s'o spună sus și tare că acea zi negreșit are să vină. — Cum a și venit, după șasezeci de ani de rugăciune stăruitoare, inițiată de P. P. Perazzo.

La cele veșnice a trecut în noaptea de 22 Noembrie 1911, plâns de toată lumea cunoscuților. Numai el singur avea ochii neumezliți de lacrimi: „Nu, iubii mei, nu plângeți; faceți-vă curaj: așa vrea Domnul. Mă duc la ceru pentru voi“. Și s'a stins lin, ca o lumânare, în noaptea zilei în care la Roma se întărise decretul pentru aprobarea Asociației Adorațiunii zilnice, una din marile realizări religioase ale sale. La groapă l-a petrecut o mulțime imensă. „A murit un Sfânt! Avem în ceru un nou apărător!“ Acesta a fost cuvântul ce sbura din gură în gură. Și de astă dată totul dovedește că mulțimile, în mijlocul căroră se depănase această vieță de jertfe, mortificație și apostolie întrepidă, nu s'au înșelat în judecata lor. Dintre atâtea alte cazuri grălască unul singur: într'un dezastru de cale ferată ceferistul Guido Garneri se îndreaptă cu

gândul de rugă spre tovarășul sfânt. Și, spre ulmirea tuturor, e scos neatins de sub un morman de dărâmături, de unde, după părerea obștească, nu mai era chip să iasă cu vieță fără o intervenție mai pre sus de fire.

Și-s tot mai mulți cei ce se roagă la mormântul acestui erou al credinții, și tot mai multe rugile ascultate...

R. Negru

Laicii împotriva școlii laice. Faptul se petrece în Elveția, unde o seamă de îndrăgostiți de școala laică franceză, cred că nu-și pot da odihnă oaselor până ce nu văd și aici împământenit numitul tip de școală. Radicala *Revue de Lausanne* și-a ținut de datorință să pună la punct această mișcare. Și încă în termeni de categorică repudiere.

»Există laicism și laicitate. (Așa scrie numita revistă). Asta din urmă e un fapt, ceea-laltă o doctrină a cărei roade fatale le cunoaștem prea bine ca să putem dori s'o vedem răsadită și la noi. Cui bono?... Și dacă Combes-iștii francezi sau decis pentru teza: laical = antireligios, noi nu suntem obligați în nici un chip să le urmăm și să le repetăm toate stupiditățile de cari s'au făcut vinovați sectarii laicismului de dincolo de Jura. Dat fiind că școala trebuie nu numai să instrueze ci înainte de toate să facă educație, noi, în acord cu majoritatea covârșitoare a poporului nostru, suntem de părerea că influința religioasă și creștină nu poate fi decât roditoare de bine și că această înrăurire dă străduințelor educative un impuls pe care așa zisa morală »independentă«, adică a-religioasă, nu-i în stare să-l deie. Nu din motive clericaliste, ci în numele unei înțelegeri sănătoase a menirii școlii, s'a socotit în țara noastră până acum de potrivit să i-se dea loc de cinste elementului religios în instrucție și în întreaga vieță școlară. — Compătimirile noastre celor ce nu înțeleg acest lucru!«.

Scurt, cuminte și la înțeles.

Zel vinovat

În atențiunea dlui ministru al finanțelor

Funcționarii țării încă sunt, în majoritate cel puțin, creștini. Și am dori să fie cu toții buni creștini. Să-și iubesc și să-și servească biserica, de care țin cu toată puterea. Și să trăiască din și după credință. Și ei și binele public numai câștiga ar putea din acest zel al lor.

Se întâmplă însă uneori lucruri anapoda. Unii dintre ei sunt deadreptul prea zeloși. Sar peste cal. Personal ei au ori nu prea au credință; țin însă să-și slujească biserica în chip exagerat. Și se întâmplă, că totdeauna biserica servită în acest chip este cea ortodoxă. Pentru ea, unii slujbași își permit orice. Abuzuri și ilegalități chiar. — Am semnalat destule și până acum. Adugem la serie una mai proaspătă. E cuprinsă într'o scrisoare necăjită a curatorului nostru *Vasile Popa* din Deag (Târnava-Mică). Scrisoarea grăiește dela sine și nu avem alta de făcut, decât să cerem sancțiuni dela autoritățile competente. Pe care dacă nu le vor da, vom reveni asupra cazului. — Iată plânsoarea:

Subsemnatul, pentru a-m face un contract pe un pământ ce am cumpărat, am mers la dl *perceptor* din comuna *Deag* jud. *Târnava Mică*, și l-am rugat să-mi iscălească un Certificat de naționalitate — ce mi-l-a făcut notarul — și care certificat mi-l cere judecătoria, pentru a-mi face contractul. Dl *perceptor* îmi spune să dau 20 Lei pentru biserica ortodoxă din comuna *Iernut*, căci altfel nu-mi subscrie certificatul. Eu am spus că nu pot să dau bani pentru o biserică străină de credința mea, în timp ce Biserica mea e săracă și are lipsă ea în primul rând de ajutorul meu. Fiindcă n'am dat cei 20 Lei, a trebuit să plec acasă cu lucrul neisprăvit. Asta s'a întâmplat la 26 Maiu a. c. și am doi martori că așa s'a întâmplat.

La 28 luna curentă am mers din nou și l-am rugat pe dl *perceptor* să-mi subscrie cer-

tificatul în chestie. Acum îmi cere să achit sfertul întâiu din impozitul agricol pe anul curent și să dau 10 Lei, pentru biserica ortodoxă din *Iernut*. Impozitul l-am achitat la moment, dar fiindcă cei 10 Lei nu l-am dat, a trebuit ca din nou să plec acasă cu lucrul neisprăvit. La această întâmplare a fost de față dl *notar* și un român din *Sălcud*.

Am publicat aceste lucruri ca să se știe cum înțelege a-și face datoria un domn *perceptor*, care este plătit din visteria țării, la cei în drept să judece dacă nu cumva e cazul ca acei slujbași să fie tras la răspundere.

Am publicat aceste lucruri ca să se știe cum înțelege a-și face datoria un domn *perceptor*, care este plătit din visteria țării, la cei în drept să judece dacă nu cumva e cazul ca acei slujbași să fie tras la răspundere.

Sălcud, la 29 Maiu 1935

Vasile Popa
curator primar gr. c.

Bapțiștii din România. „Curentul“ publică o serie de articole scrise de d. *Loș Popescu* despre diferitele secte din țara noastră. În Nr. din 23 Mai e vorbă despre organizarea confesiunii baptiste. Afiăm cifre și date interesante despre numărul și repartizarea lor suprafața țării.

Bapțiștii sunt organizați în comunități unele locale, altele pe județ sau regiune. Națiuni: comunități românești, maghiare, germane și sârbești. Ne interesează aci numai cea românești. Numărul lor e mai mare în județul Arad, (c. 6000) și Bihor. Clujul are 105 filiale, cu 3000 membri; Oradea 192 filiale cu 7800 membri, în tot nordul Ardealului. La Alba-Iulia e centrul organizațiilor din 8 județe, cu 3000 membri. De altfel aici sunt mai mulți, în *Ardeal*. Urmează *Basarabia* cu 10.000. Mai puțin în vechiul regat. Sunt apoi și bapțiști în *Transilvania* presărași în toată țara; în deosebi în 70 comune din *Arad*.

Propaganda pe care o desfășoară ei deosebit de vie. Prin cărți și reviste. Din acestea mai importante: „Pacea“, „Monitorul baptist“ și „Farul creștin“ (acesta la *Arad*) și suplimentul său „Călăuza“, cu lecții biblice. Fac propagandă liniștită, dela om la om. Au un seminar teologic în *București*, condus de americani. Americanii poartă, de altfel, toate cheltulele de întreținere și răspândire a sectei.

Metodă nouă

Contribuții la chestiunea educației religioase a copiilor

Marele nostru învățător *Pestalozzi*, „Cum își învață Gertruda copiii“, a scris: „mai mare morală e religia“. Toma *Carlyle* filozoful englez declară că: „religia nu pierde niciodată, că sunt timpuri de uitare dar acelea-s ca un nor, care ne ascunde stelele, însă după ce trece ies stelele iarăși“.

Numai din aceste puține cuvinte de mare înțeles putem înțelege cât de folositor lucrurile acestea te găsi pe drum în căutarea celui mai natural metod de educație religioasă și să găsești la muzeul de vechituri, unde le e locul, cele procedee condamnate de Planul de învățământ din *Blaj*, dela 1876, care dispune: „Religia nu trebuie propusă astringându-se elevii să memorigeze capete întregi din istoria biblică și dogme din catehism, pe care ei nu le înțeleg“.

Catehetul prezentându-se înaintea copiilor știe dela început că Dumnezeu a sădit în sufletele lor sentimentul religios, că el vine de la Dumnezeu înaintea alfabetului; deci

tribuția copiilor la educația lor religioasă e apreciazabilă.

La deșteptarea sentimentului se pornește d. ex. pentru milă dela pilda Mântuitorului despre samaritanul milostiv, dela un act de filantropie al unui bun creștin din localitate sau vecinătate, din faptele unei societăți de caritate creștină de acum ori din trecut.

Nimic nu e mai firesc ca îndată ce sentimentul a pus stăpânire pe ființa copilului să ne așteptăm la exteriorizarea lui printr'o formă de exprimare, și copilul nostru având înaintea sa hârtie și condei va scrie o compunere de câteva șire cel puțin; va desemna, cât de primitiv, își va avea desemnul valoarea sa; va lucra din lut; va coase (eleva și elevul) chipuri de persoane și chiar scene unde creația lui personală va plasa fapte izvorite din milă.

Imităm în neînsemnate, ca valoare literară și artistică, miniaturi la compunere pe sfinții părinți cari ne-au lăsat opere neperitoare, la desemn pe pictorii creștini, imităm sculptorii de creații creștine și dacă biserica noastră nu admite statule, copiii nu greșesc cu nimica dacă modelează din lut lădița de adunat milă pentru săraci, edificiul bisericii, crucea, cădelnița, christornicul, clopotele, potirul, sfeșnice, etc. — Nu excludem socoteli aritmetice la adunarea și distribuția ofrandelor

Catehetul ajuns la această etapă va avea grijă să pue la dispoziția copiilor cărți, desene, planșe, relicvii, obiecte și tot ce crede că ar putea interesa și susține treaz sentimentul și dorul de a lucra, de a se documenta, de a experia și de a se lumina prin propria lor putere.

Să nu piardă catehetul, al treilea moment important al lecției de fapte, de a îmbla pe copii să se anunțe de bunăvoie unul ori altul, care să fie o cuvântare despre lucrările lui, când catehetul va conduce un colocviu între copilul dela masă și între cei rămași în bănci.

Toată lecția acum va fi controlată, îndrumată și dezvoltată spre mijloacele și țelurile, ce le urmărește religia și educația religioasă.

„Emoțiile, deciziile și năzuințele, profitați de toate ocaziunile să le transformați în acțiune”. (W. James: „Psihologia copilului” trad. de Simeon pag. 63).

Un program de sinteză, ireproșabil din punctul de vedere al lucrărilor de copii s'ar putea alcătui împărțind materia religioasă după cuvântul Domnului:

I. *Iubirea de Dumnezeu*, cu subîmpărțirile: 1. *Credința*. 2. *Împlinirea poruncilor*. 3. *Jertfa*. 4. *Rugăciunea*.

II. *Iubirea de aproapele*, cu subîmpărțirile: 1. *Adevărul*. 2. *Dreptatea*. 3. *Mila*. 4. *Bunătatea*.

Un orar mobil asigură desfășurarea lecției în plenitudinea sa.

Părintele profesor Ioan Miclea a cerut în anul 22 al „Unirii”, de urgență, o schimbare de metodă în educația religioasă care să „canalizeze toate energiile sufletești ale copilului spre activitate”.

Indemnat de aceste sugestii am scris cele de mai sus ca o bază de discuție în domeniul practicei, căci „nu teoria e principalul lucru, ci justa punere a ei practică”, cum scrie moralistul Montaigne.

Toma Cocișiu,

directorul școlii de experiență din Blaj

Știri mărunte

Distincții. Cu prilejul zilei de 8 Iunie, M. S. Regele a binevoit, a decora cu ordinul »Ferdinand I«, sau a ridica la treaptă mai înaltă a aceluiși ordin, o seamă de distincți luptători pentru întregirea neamului. În lista acestora aflăm și pe următorii fruntași a Bisericii noastre: Preasf. *Iuliu Hossu* al Clujului a fost decorat cu Marea Cruce a Ordinului; iar Preasf. *Valeriu Traian* al Orăzii, cu gradul de Mare Ofițer. Ofițeri ai ordinului: Păr. prepozit *Iacob Popa*; d. director *Al. Lupeanu*, păr. *Al. Ciura*, *Ion Agârbiceanu*; păr. *Dr. Zenovie Păclișanu*; în gradul de cavaler: Păr. protop. *Ariton Popa*. — Tuturora le exprimăm sincere felicitări!

A murit o soră bună. Numele ei de mânăstire: *Sr. M. Bonifacia*. În lume o chema Ana Hotea, și era din Hotenii Maramureșului. S'a stins din viață la 10 Iunie c. în sanatoriul Geoagiului în floarea vârstei (nu avea împliniți 25 de ani), roasă de nemiloasa boală a tuberculozei pe care o contractase la Arad în slujba bolnavilor, încă pe când era numai candidată. Model de călugăriță, a trăit și a murit îngerește, dând pildă și lăsând amintirea unei vieți pe de-a-ntregul supranaturalizate.

Vizitație canonică. Potrivit dispozițiilor capitulare, Păr. Canonic *George Daniță* a a întreprins prima vizitație canonică în parohiile, cari li revin, ca referent în consistoriul nostru arhiepiscopesc. Grație concursului amical al autorităților noastre bisericesti și administrative, a putut să se documenteze asupra situației din parohiile și filiile următoare: Dobolii de jos, Ilienii, Sf. Gheorghe, Lăzărești, Casinul-nou și Imper, Gheorgheni, Valea-strâmbă, Voșlobeni, Boteni-Tincani, Sândominic, Joseni, Ditrău, Miercurea-Ciuc, Vlăhița, Lueta, Merești, Ocland, Cristur, Eliseni, Bezidul-nou, Cioc, Sărățeni, Ilieș și Sovata. Pretutindeni a avut prilejul să constate efectele binefăcătoare ale acțiunii ce s'a pornit pentru reducerea la vatra bisericii și a neamului a elementelor cari erau în primejdie să se streineze cu totul.

Sfășierile din biserică grecească.

Intr'unul din numerele noastre trecute am relatat și noi cazul celor trei episcopi ortodocși din Grecia, cari s'au răsvrătit împotriva Sf. Sinod pe titlul calendarului nou primit și de ierarhia greacă. Agenția »Rador« aduce acum știrea că cei trei, agravându-și actele de apostazie, Sf. sinod i-a declarat căzuți din rangul lor. Dâșii însă nu s'au prea sinchisit de declarația sinodală. Ba au luat-o și mai strașnic pe drumul apucat, întrucât au sfințit alți patru prelați și au alcătuit împreună cu aceștia un nou Sinod, prezidat de episcopul Germanos din Volo. Asta în butul cuvântului de blam ce le-a venit dela patriarhul din Fanar.

Locale. Dumineca viitoare, a tuturor sfinților, va predica în catedrală păr. *Dr. Ioan Cristea*, secretar mitropolitan.

— Ziua aniversară de 8 Iunie pentru orașul nostru a fost prilej de tumultuoasă manifestație dinastică. La Tedeumul din catedrală, oficiat de păr. *Dr. Victor Macaveiu*, vicarul capitular, în sobor de preoți, pe lângă lumea școlărească, au asistat toate autoritățile locale și mulțime de popor. A urmat în fața catedralei și a autorităților bisericesti, școlare, administrative și militare, defilarea școalelor, a echipelor preregimentare, a gendarmeriei și a cercului de recrutare din loc, ca să se încheie la mitropolie cu cuvântările ocazionale ale păr. Ștefan Pop, dir. lic. de băieți, și a păr. *Dr. Victor Macaveiu*, vicarul capitular. La prefectură recepțiile reglementare. — După masă s'a ținut un bine reușit festival artistic în sala de gimnastică a liceului

de băieți, cu declamări, coruri (dirijate de dd. C. Cherebeșiu, Sig. Toduța și Oct. Pop) jocuri românești (executate de liceul de fete); un punct de pian (dș. Aron și d. Toduța), încadrând ca punct culminant conferința ocazională a d. prof. I. Covrig. — Seara retragere cu torțe.

— Luni seara, a doua zi de Rusalii, Reuniunea Femeilor Române Unite din Blaj va aranja în sala de gimnastică a liceului de băieți e *serată dansantă cu tombolă*, vijeli servind scopuri filantropice.

Anul Sfânt filmat. Noul film sonor e opera inginerului Cassini și constă din trei părți, având o lungime de 1800 m. Partea primă dă vederi din Vatican; a doua aduce scene din viața Vaticanului în decursul Anului Sfânt; a treia prezintă, între altele, ceremoniile canonizării Sf. Ioan Bosco. Punctele corale-muzicale sunt susținute de Școala Corală Pontificală, cu bucați din Perosi, Palestrina, ș. a. Se aud bine și trompetele de argint la intrarea Sf. Părinte în Basilică și la momentele consacării dela sf. liturghie.

Numărul studenților va fi redus. După cum scriu gazetele, d. ministru al instrucțiunii a făcut deunăzi, în plin consiliu de miniștri, o expunere amplă asupra stărilor școlare. Intre altele, atingând și problema reducerii numărului studenților în universități, a declarat că anul acesta vor fi reduși vreo 3000 studenți prin faptul că n'au audiat cursurile, n'au plătit taxele, sau nu s'au prezentat la examene. Anul în curs nu vor fi nici examene de bacalaureat decât pentru restanșieri. Asta în urma faptului că liceul a fost sport la 8 clase.

Vestirea evangheliei. »Unione Missionaria dei clero in Italia«, a publicat de curând un ghid al misiunilor catolice din toată lumea. În el se arată, că muncesc între păgâni în total 36.000 de misionari catolici, ajutați de 160.000 colaboratori indigeni. Numărul conversiunilor anuale e de 400.000. Sporul normal al catolicilor, prin nașteri, se ridică la 35 milioane, la an. Țări în cari misionarii nu pot pătrunde sunt: Afghanistan, Tibet, Arabia, Buthan, Nepal, părți din Mongolia și Sovietele rusești. — Cei mai mulți misionari europeni li dă Franța: 9000. Urmează Germania cu 5136, Italia 4013. Interesant este că mica Olanda, cu cei mai puțin de 3 milioane catolici ai săi, trimite 3211 misionari, pe când Spania catolică abia 1626.

Faptele ignoranței. Agenția »Fides«, e informată din Urutata (Africa de Sud) că locuitorii unui district din acele părți și-au ucis toți porcii, pentrucă o ghicitoare le-a spus că în 20 Februarie c. neamul porcin și-ar fi pus aripi și ar fi luat-o o vreme prin văzduh... Acum câțiva ani băștinașii din districtul Transkei ar fi ucis și ei toți porcii și găinile albe, pentruc'ar fi auzit că oare unde s'ar fi arătat un aeroplan pilotat de negri, cari ar fi nimicit tot ce-ar fi întâlnit alb în cale: oameni și dobitoace... În districtul Sveziland un bătrîn de 60 ani a fost tocat în cap... ca să fie rod în câmp! — Câtă lume, Doamne sfinte, mai petrece în întunec și umbra morții!

Intrunire colegială de 20 ani. Absolvenții liceului din Beiuș — promoția 1915 (seria I-II) — sunt rugați a lua parte la întâlnirea colegială de 20 de ani, ce va avea loc *Duminecă în 23 Iunie 1935*, după Liturghie și parastas pentru profesorii și colegii morți, în sala festivă a liceului din Beiuș. Anunțările se pot face direct la Beiuș (Direcțiunea liceului de băieți) ori la Păr. Dr. Aloisie L. Tăutu, canonic în Oradea (Str. D-Cantemir 36).

Aviz. — În Așezământul pentru Ocrotirea Surdo-Mușilor din Cluj se primesc băieți și fete (surdo-muși) între 8-11 ani, corespunzători ca fizic și intelect pt. învățământ. Cererile timbrate însoțite de actul de naștere și certificatul medical, se vor înainta Direcțiunii Așezământului până la 1 August 1935. Direcțiunea.

Intrunire colegială de 30 ani. Absolvenții Liceului gr.-cat. român de băieți din Blaj, seria 1905, sunt rugați a se prezenta la intrunirea de 30 ani, ce se va ține în Blaj la 18 Iunie 1935. Ion Moldovan, canonic, Ion Popu-Câmpeanu, profesor, George Faina, prof. Blaj.

Cărți & Reviste

DIMITRIE CANTEMIR: Descrierea Moldovei. Tradusă de *Gheorghe Adamescu*, membru al Academiei. — Ed. „Cartea Românească”. București 1935. Pag. 170. Prețul 60 Lei.

Celebra carte a marelui geniu care a fost voevodul D. Cantemir, apare acum în a treia traducere românească. O adevărată faptă patriotică împlinește atât traducătorul, cât și editura. E vorba doar de o lucrare ce se citește și astăzi cu mult interes și a cărei valoare n'a scăzut cu trecerea vremii. Bogăția de informațiuni politice, economice, sociale; descrierea datinelor și obiceiurilor de demult, pe care le-a știut prinde într-o icoană vie și pitorească D. C. își păstrează și astăzi valoarea și frumusețea. — Traducerea d. A., e făcută după originalul latinesc cu destulă libertate și totuși păstrând neschimbat înțelesul. Are și note explicative; atâtea câte sunt necesare pentru înțelegerea textului. Nu are însă note critice, cari să îndrepteze unele afirmațiuni greșite ale autorului. Deși ar fi fost de netăgăduită utilitate. Dar scopul traducătorului nu a fost acesta. Ci numai ca să poată fi citită această lucrare prețioasă în cercuri cât mai largi. A reușit pe deplin. „Cartea Românească” i-a dat și o înfățișare tehnică vrednică de toată lauda.

P. CHAIGNON S. I.: Curs de meditații preoțești. Trad. de Păr. S. Chișiu. Bixad. 1934. vol. II. Pagini: 507. Prețul: 60 Lei.

Operă, în genul său, de valoare excepțională. Mulțimea de ediții la care a ajuns în limba franceză cea atât de bogată în cărți de sfinte meditații pentru preoți, dovedește acest lucru mai grăitor ca orice. Păr. S. Chișiu tălmăcindu-o pe românește a făcut un serviciu nu se poate mai binevenit preoțimei noastre. Bogata exploatare a Scripturii și a Sfinților Părinți fac din această lucrare un neprețuit repertoriu de sugestii și idei alese și pentru predici. Limba ușoară și curgătoare, precum și prețul mai mult decât modest, o recomandă și ele celei mai largi atenții preoțești.

M. SADOVEANU: Cele mai vechi amintiri. — Ed. „Cartea Românească”. București. 1935. Pag. 212. Prețul 60 Lei.

Jumătate din carte cuprinde ceea ce spune titlul: o seamă de amintiri și întâmplări din copilăria autorului. A doua parte: impresii de „pe țărâmul pontic în 1925: Bazargic, Balci, Ecrene” etc. Depărtarea în vreme între cele două grupuri de povestiri însă n'are importanță din moment ce întreaga carte e scrisă cu același talent minunat de povestitor, care dă farmec neîntrecut la tot ce scrie d. Sadoveanu.

IULIAN VESPER: Constelații. Poeme. București. 1935. Pagini: 30. (Format 4° mic). Prețul: 40 Lei.

Versuri pline de imaginație și delicatete, lăsând să se întrevadă măestrul de mâine. Cu totul douăzeci și două boabe de mărgăritar cu migală ciselate și în lumină de soare poleite. Impuritățile atât de des întâlnite în lirica generației mai noi, aici lipsesc cu desăvârșire. — Lectură reconfortantă.

B. PETRICEICU HAȘDEU: Răzvan și Vidra. Poemă dramatică în cinci cânturi. — Ediție îngrijită de *Ion Pillat*. — Ed. „Cartea Românească”. București 1935. Pg. 112. Prețul 20 Lei.

Valoarea nemuritoare a acestei capodopere a lui Hașdeu o arată în deajuns succesele răsunătoare pe care le cereră și astăzi pe scenele teatrelor. E admirabilă și ca lectură. Publicându-o în seria „Pagini alese” (No. 8-9) cu prețul într'adevăr modest de 20 Lei, și într'o haină cât se poate de îngrijită, „Cartea Românească” face o faptă vrednică de toată lauda.

Dr. EMIL PRECUP: Anuarul liceului „Petru Maior” din Gherla. Pe anul școlar 1933-34. Gherla. 1935. Pagini: 82. Prețul: ?

Oglinda fidelă a unui așezământ de carte și educație, aceasta este anuarul (acum al XV-lea) scos de direcțiunea liceului român din Gherla. Foarte prețioasă partea literară, unde se publică o mulțime de scrisori din colecția regretatului Gavril cândva Precup, fost profesor al liceului de băieți din Blaj. Cele mai multe poartă semnătura lui G. B. Duică.

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE. Numerii 23-25, — București. 1935. Ed. „Cartea Românească”. Fiecare broșură 8 Lei.

În atât de folositoarea serie de „cunoștințe folositoare, din lumea largă” condusă cu multă pricepere de prof. I. Simionescu, au apărut câteva broșurele nouă, cari se înșirule cu vrednicie lângă cele de până acum. A. Odobescu, de Al. Tzigara Samurcaș; Banatul de

Damian Izverniceanu: *Țara Zarandului*, de G. E. Camber. Iar în seria paralelă; „știința pentru toți”: *Cum biruie viața* de Dr. Vasile Zăhărescu. — Cărțile cari merită răspândire cât mai largă.

C. CERNĂIANU: Cancerul Bisericii noastre. București 1935. Pagini: 46. Prețul 20 Lei.

Studiu istoric și scripturistic. Apare ca no. 20 din seria „Semnele timpului în biserica noastră”. Se înțelege: Biserica română ortodoxă, al cărei fiu este binecunoscutul autor al acestei lucrări, și a altora, ce au provocat discuții aprinse. Autorul pledează pentru recăsătorirea preoților văduvi. Într'aceea destăinuind jalnice stări de lucruri din cele trecute vremi și vieța de azi a ortodoxiei române și străine.

NOUL COD AL ROMÂNIEI. Colecțiune de legi și regulamente. — *Indexul general al volumelor I-X. 1933-1935.* Ed. „Cartea Românească”. București 1935. Pag. 177. Prețul Lei 120.

Lucrare de migăleală, indispensabilă pentru toți aceia cari, prin profesiunea lor, trebuie să răsfoiască des noul Cod al României. — Se prezintă în condițiuni tehnice excelente.

Telefonul „Unirii”

B. Cluj. Nu avem informațiuni directe. Gazetele înseși au cam trecut peste neplăcutul >incident<, la care nu știm cum și din a cui vină s'a ajuns. Ori cum, e clar, că la Beiuș, din prilejul desvălirii monumentului martirilor naționali Cirodaș și Bolcaș, Biserica noastră a fost din nou jignită. Greu și pe nedrept. Iată ce scrie, de ex. >România Nouă< (13. VI. 35), care găsește vinovația la >sindrofa liberală< de acolo, organizatoarea serbărilor: >Înainte de toate i-a reușit să creeze un conflict profesional între conducătorii celor două Biserici naționale. Deși Cioardaș era unit (greco-catolic) nu i s'a îngăduit episcopului Frențiu să celebreze P. S. Sa slujba dumnezeiască și să rostească primul cuvânt. Episcopul Frențiu este în rang azi cel mai bătrân episcop și se cuinea să pontifice înaintea ori cui, înafară de Metropolitul Bălan dela Sibiu<. — Cazul este, evident, cât se poate de grav. Nenorocirea este însă că nu e singur. Face parte dintr'un lanț de umiliri la care e supusă mereu, sistematic, Biserica noastră. Și nu știm până când e dispusă să mai tolereze acest tratament, care este absolut intolerabil!

A. București. Într'o societate mare nu toți gândesc la fel. Chiar și atunci când avem aproape unanimitate pentru un punct de vedere, tot se mai găsește câte un solist răsvrătit, care vrea să cânte extra chorum. Aceasta e situația și la noi, cu răzletele glasuri ce se aud din când în când pentru un fel de >mirenizare< a Bisericii. Deși, pentru a se vindeca radical de aceasta boală, n'ar avea decât să privească, cu ochii deschși, spre biserica ortodoxă. Și să citească anumite constatări pe cari le fac fruntașii acestei biserici. Așa de ex. în >Viitorul< bisericesc din 1 Iunie c., sub titlul >Deforțări profesionale<, d. prof. Anghelescu scrie, între altele: >Partidul liberal își are oamenii săi devotați în toate corporațiunile noastre bisericești, atât laici cât și clerici. În adunările eparhiale, partidul liberal predomină în totul. Și noi știm cât de primejdios este spiritul de partid, în biserica mai ales! Nu poți candida pentru vreun loc de răspundere în corporațiunile noastre, dacă nu ești liberal. Nu poți ocupa vreo demnitate bisericească, dacă nu ești liberal...< De ce dar, se întreabă autorul, acest partid fiind la guvern, se arată atât de vitreg față de biserica? Vrea să ajungă la separația bisericii de stat? Nu există nici un motiv. Totuși, constată el: >legea >mirenască< din 1925 ne împinge negreșit spre separație...< Sapienți sat!

I. Sibiu. S'a întâmplat exact ceea ce trebuia: adeca nimica. Distinși oaspeți anglicani ai ortodoxiei românești, după sărbătoriri și ședințe felurite, cari de sigur au fost și docte și interesante, au plecat spre patria lor. Cu mâinile goale. Adecă fără zapis de recunoaștere a validității hirotoniilor anglicane. Singurul lucru care îi interesa în concret. În colo vom mai discuta. O spune chiar președintele delegației, episcopul de Lincoln: >Ca rezultat imediat al discuțiilor noastre aș putea spune că s'a ajuns la o desăvârșită înțelegere între ambele părți interesate și că aceasta va servi drept temelie de discuțiuni viitoare...< Deci: desăvârșită înțelegere spre a discuta. Nici nu se putea altfel, când se urmărește >unirea acestor două mari biserici, fără compromisuri și fără trădare dintr'o parte sau din alta<. Ideal tot așa de ușor de atins, ca amestecarea focului cu apa >fără compromisuri și fără trădare<. Căci acesta este raportul dintre cele două biserici: una crede în învățătura revelată, moștenită prin tradiție, alta are la temelie raționalismul protestant! Dacă totuși ar reuși să ajungă la >unitatea de doctrină și de practică religioasă< fără >compromisuri<, istoria ar înregistra cea mai amuzantă compromitere din câte s'au pomenit!

Corpul Portărellor Trib. Dumbrăveni

Nr. 96-1935

Publicație de licitație

Subsemnatul Șef Portărel prin aceasta publică că în baza decizunii No. G. 1127-1935 a judecătoriei mixtă Blaj în favorul reclamantului Dendorfer Margareta repr. prin avocatul Tipografia Seminarului Teologic gr.-cat. Blaj

Dr. Hilel A. Marck din Blaj, pentru încasarea creanței de 2200 Lei — bani și acc. se fixează termen de licitație pe ziua **21 Iunie 1935** orele 2-30 m. p. la fața locului în Valea-lungă în dom. urmăritel de sub Nr. c. 33 unde se vor vinde prin licitațiune publică judiciară 2 jumtaci și 2 porci în valoare de 5000 Lei.

În caz de nevole și sub prețul de estimare.

Dumbrăveni, la 29 Mai 1935.

FLEFLEA
Șef portărel.

Publicațiune

În ziua de **26 Iunie a. c. orele 11 a. m.** curatoratul parohiei române unite din *Fildul de sus*, va ține o nouă licitație publică nănuindă la sediul oficiului parohial, cu oferte închise și sigilate, pentru darea în întreprindere a *construirii bisericii gr. catolice*.

Deodată cu oferta se va depune și o garanță de 30.000 Lei în numerar sau efecte garantate de stat în valoarea lor de curs.

După deschiderea ofertelor se va publica rezultatul și se va proceda imediat și la o citație orală.

Planurile, devizul, condițiunile speciale și generale se pot vedea în ori ce zi la oficiul parohial din *Fildul de sus*.

Fildul de sus, la 12 Iunie 1935.

Ioan Man

primcurator

(1-2)

Vasile Ghițu

paroh

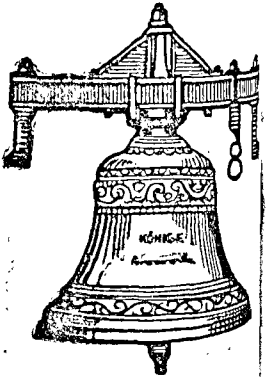
FRIDERIC HÖNIG

ARAD, STRADA BARIȚIU 10-21

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

La comandă fabrică clopote de orice mărime, din cel mai curat bronz pentru clopote, pe lângă garanță mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scame de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotit. — *Telefon 376.*

TURNATORIE DE CLOPOTE

FRITZ KAUNTZ

fost

SCHIEB & KAUNTZ

Sibiu — Str. Morilor 2

Livrează clopote de biserică pe garanție de ani îndelungați, turnate din material de prima calitate ca înainte de război, executate în mod artistic. Experiență îndelungată, de ani de zile, asigură o muncă ireproșabilă și un sunet armonios.

Cereți oferte speciale!

Pe scrisori rog a se indica adresa precisă